

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRA D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

EL LLEGAT PATRIMONIAL DE BENICARLÓ RECURS DIDÀCTIC PER A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Nom de l'alumna: Henar Martínez Ayza

Nom del tutor: José Vicente Gil Noé

Àrea: Didàctica de les Ciències Socials

Curs acadèmic: Curs 2020/2021

RESUM

Els elements patrimonials, són una eina molt enriquidora i motivadora que, amb el suport de l'aula, permeten relacionar coneixements teòrics i pràctics de l'àrea de Ciències Socials. Per aquest motiu, en aquest Treball de Fi de Grau s'utilitzaran per a descobrir continguts històrics i culturals a partir de la realitat que ens envolta. Aquest estudi es centra en fer una proposta didàctica perquè l'alumnat conega les diferents realitats socials segons l'etapa de la història en què ens trobem i entenga aquest procés com la manera de relacionar el present amb els fets ocorreguts en el passat. L'objectiu d'aquest treball és apropar l'alumnat al seu entorn cultural i històric més proper, d'una manera més enriquidora, com és la realització d'una ruta d'evolució històrica i cultural pels diferents espais emblemàtics de Benicarló. D'aquesta manera, es fomenten les eixides culturals des de l'escola, ja que és una forma molt eficient de conèixer el patrimoni cultural que ens envolta. A més, s'introdueixen les TIC mitjançant la creació d'una *Escape Room* online, amb tots els coneixements adquirits prèviament per tal de repassar els continguts d'una manera lúdica i motivadora. Per tant, gràcies a aquesta iniciativa, es pot dir que l'experiència és la millor eina per atendre, comprendre i aprendre.

Paraules clau

Elements patrimonials, Ciències Socials, TIC, *Escape Room* i experiència.

ÍNDEX

RESUM	2
1. JUSTIFICACIÓ I INTRODUCCIÓ	4
2. MARC TEÒRIC	5
3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ	8
4. METODOLOGIA	9
4.1 Ensenyar Ciències Socials amb les TIC	10
4.2 Les rutes històrico-culturals	12
5. RESULTATS	13
6. REFLEXIONS FINALS	23
7. BIBLIOGRAFIA	24
8. ANNEXOS	26

1. JUSTIFICACIÓ I INTRODUCCIÓ

El currículum d'Educació Primària de la Comunitat Valenciana, regulat pel Decret 108/2014, de 4 de juliol, consta d'una secció referent als aspectes socials, històrics, culturals, geogràfics i econòmics del procés d'Ensenyament-Aprenentatge (E-A). Aquests pretenen estudiar com viuen les persones dins d'una mateixa societat i això ha de suscitar l'interès dels alumnes per aprendre a viure en societat, respectant les normes que la regeixen.

Concretament al Bloc 4 del currículum del tercer cicle, 5è i 6è curs d'E.P, dins l'Àrea de Ciències Socials, es troba l'estudi del pas del temps, de les diferents etapes de la història per poder relacionar els fets del present amb els fets del passat i a la mateixa vegada, aprendre a respectar el patrimoni cultural i històric que ens envolta, i prendre consciència de les causes i conseqüències dels esdeveniments que es produeixen.

Aquest TFG, de modalitat professionalitzadora, pretén documentar i crear un material didàctic molt innovador gràcies a les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC); a més d'implementar una nova forma de conèixer la història i millorar el seu procés d'E-A a partir del patrimoni local. Gràcies a aquest enfocament, es pot educar als infants d'una manera més motivadora fent-los aprofundir i entendre els problemes de la vida i comparar els nous coneixements amb les experiències viscudes anteriorment. A més, aquest treball també abarcarà els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), els quals ens ajudaran a donar al patrimoni la importància que es mereix, així com valorar i tenir cura del planeta, ja que és de tots i s'ha de conservar en bon estat.

L'objecte d'estudi per a l'elaboració d'aquesta proposta didàctica té diverses motivacions, tant personals com acadèmiques. La motivació personal a causa del sentiment de pertinença cap al poble, la il·lusió per conèixer amb més profunditat la història i la cultura d'aquest i d'ací; la motivació acadèmica, per a poder aprendre de manera més significativa aquests coneixements sobre els espais emblemàtics de la localitat i transmetre'ls amb gran passió i sensibilitat als futurs alumnes, mentre s'aprenen els continguts de l'Àrea de Ciències Socials d'una manera més enriquidora i entretinguda a partir del seu propi poble.

Per aprofundir més sobre aquest treball, el plantejament es realitzarà basant-se en la població de Benicarló, una petita ciutat a la costa nord de la província de Castelló, més concretament en la comarca del Baix Maestrat. Però, encara així, aquest treball pot ser aplicat a qualsevol lloc on es vulga destacar la història i la cultura sobre el patrimoni que envolta als seus habitants i fer visible la importància d'aquesta per a l'educació.

En quant al plantejament didàctic, en aquesta proposta s'aposta per les TIC, i amb això, l'*Escape Room* és un model de gamificació on l'alumne és el centre del procés educatiu, i s'usen estratègies, models i elements propis dels jocs en contextos aliens per mitjà d'una experiència lúdica que fomenti la motivació, la implicació i la diversió. Com bé afirma Garcia (2019), aquesta metodologia permet als participants involucrar-se d'una manera més activa en la tasca dissenyada pel professorat, a més a més, promou la creativitat, la imaginació, el pensament lògic i el raonament deductiu.

D'altra banda, una altra dinàmica d'aprenentatge enriquidora són les rutes històrico-culturals, per això Rodrigo, Méndez i Asensi (2015), parlen dels seus objectius els quals són: "promoure el respecte pel patrimoni i la seua valoració, visitar-lo per assumir-lo de manera acrítica i utilitzar l'espai per problematitzar-lo i discutir-lo" (p. 53). Per tant, es poden extreure una sèrie d'avantatges sobre aquesta proposta didàctica com són: viure la cultura en directe, relacionar conceptes de la història a partir dels edificis i espais que s'observen, i també permet la cohesió del grup implicat, entre d'altres.

Amb aquest TFG es pretén apropar la història del patrimoni local de manera teòrico-pràctica a l'alumnat del tercer cicle d'Educació Primària, mitjançant metodologies innovadores, les quals ajuden a conèixer els diversos espais emblemàtics de Benicarló i l'etapa de la història a la qual pertanyen i introduir així, un aprenentatge significatiu dels continguts de l'àrea de Ciències Socials, d'una forma més lúdica, cridanera i motivadora.

2. MARC TEÒRIC

Actualment per a estudiar Ciències Socials, es cerca i s'investiga sobre esdeveniments de la història d'una forma més general, sense prestar molta atenció a tota la informació que es pot trobar als carrers d'una mateixa localitat, a allò que és proper i propi, com és el cas de l'entorn de l'alumne, la qual cosa els permet aprofundir i entendre els problemes de la vida i de la societat, a més de la cultura, el desenvolupament social i econòmic, la identitat i el sentiment de pertinença de l'alumnat sobre el seu poble.

L'entorn a tractar en aquest TFG és la ciutat de Benicarló, situada a la costa nord de la província de Castelló, concretament la comarca del Baix Maestrat. En aquest projecte es tractaran elements culturals característics de la religió, l'agricultura, el comerç, la política i la societat mitjançant els elements més emblemàtics de la història d'aquesta ciutat, adaptats al nivell curricular del 3er cicle d'Educació Primària, de l'àrea de Ciències Socials.

Segons Lleida (2010), el patrimoni arquitectònic està format per tots els edificis importants que atorguen a una societat el caràcter de llegat gràcies als seus valors històrics, culturals i emblemàtics, la qual cosa es pot considerar important com a llegat d'un poble que conserva el seu passat de manera material o immaterial i li dóna la importància que es mereix. Per tant, el patrimoni cultural està format per tot aquell patrimoni material, on destaquen els edificis arquitectònics ja que són de caràcter tangible i han sigut creats per grups socials del passat; i d'altra banda el patrimoni immaterial, el qual és de caràcter intangible i forma part del llegat d'un antic grup social, com per exemple les fotografies, els espais culturals, els refranys, les frases fetes, etc, d'ací la importància de preservar i respectar el patrimoni i totes les tradicions culturals.

D'aquesta manera, coneixent i analitzant alguns dels espais històrics més importants de Benicarló, es descobriran trets de les diferents etapes de la història, compreses entre la Prehistòria i l'Edat Contemporània, aprenent així a relacionar conceptes del passat amb l'actualitat. A més, com proposa també Lleida (2010), la manera d'actuar dels docents davant aquests continguts, s'ha de basar en la valoració de les etapes cronològiques de cada edifici patrimonial, la millora de la seva formació com a docent i el foment de la investigació educativa per a optimitzar la tasca docent i millorar l'aprenentatge de l'alumnat.

Els objectius d'aquest treball sobre el patrimoni local, també pretenen complir amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), i entre d'altres, els més usats en la proposta didàctica són: acció pel clima, educació de qualitat i igualtat de gènere, a més de la vida dels ecosistemes terrestres.

Els ODS són d'obligat compliment per a tots amb la promesa de no deixar ningú darrere, però s'ha posat especial atenció en millorar la qualitat de vida dels xiquets i xiquetes. [...] Sens dubte podem anotar que es tracta d'uns ambiciosos objectius per i per a la infància actual i futura. Confiem en el compliment dels compromisos i en la capacitat de mesurar els avenços i mancances (Palacian, 2019, p.63).

En aquest projecte es treballa l'acció pel clima i la vida dels ecosistemes terrestres perquè s'apropa a l'alumnat el seu entorn més pròxim, es fa partícip d'aquest i també es consciencia de la revitalització de tot allò que és nostre i està al nostre abast. A més, un altre objectiu és referent a l'educació dels alumnes, els quals tenen el dret a rebre un ensenyament propi i formal, que els ajudarà en un futur a ser respectuosos, tenir èxit en la vida i ser bones persones. I l'últim, l'objectiu fa referència a la igualtat entre persones, que tots som iguals i hem de ser respectats, tractant també l'evolució del paper de la dona en el

temps, des de temps prehistòrics fins l'actualitat. Els continguts teòrics que l'alumnat descobrirà mitjançant aquesta proposta didàctica, estan basats en el patrimoni etnològic de Benicarló. Prats (2014) defineix aquest patrimoni de la següent manera:

- a) El patrimoni és una construcció social.
- b) Els discursos expositius, en qualsevol de les seves formes, han anat agafant cada vegada més preponderància sobre els referents patrimonials, als quals sovint releguen o en prescindeixen (salvant les especificitats, sobretot, del patrimoni artístic).
- c) El patrimoni està estretament vinculat a la construcció identitària.
- d) El patrimoni tendeix a mantenir una relació molt estreta amb les activitats turístiques i lúdiques en general que es materialitza segons paràmetres més o menys objectivables.
- e) El poder polític (i també l'econòmic, però per raons diferents) té un interès estratègic en el patrimoni, a causa de les premisses anteriors (p.153).

Per parlar d'aquest patrimoni etnològic, es referenciarà la religió i l'art a partir de l'església més important del poble que rep el nom del patró, Sant Bartomeu, junt amb el campanar ubicat a la mateixa plaça. Es parlarà de la seua estructura, de l'època a la qual pertany i dels diferents usos que ha tingut al llarg de la història. A més, els alumnes indagant per internet, descobriran certes curiositats que els incitaran a visitar l'església i adonar-se'n d'elements que els havien passat desapercebuts.

D'altra banda, en quant a la societat, analitzaran una casa tradicional benicarlanda, ubicada a l'antic barri de Santa Càndida on descobriran com vivien les persones de l'època, a què es dedicaven, què tenien a les cases i com ho guardaven, entre altres coses. A més a més, la part del comerç es veurà reflectida al Magatzem de la Mar o també anomenat les Drassanes, un edifici històric on el comerç d'oli i vi estava assegurat i era una de les fonts econòmiques més importants de l'època.

En quant a la justícia i la política, l'edifici Gòtic o l'antic Ajuntament, és un referent per a contar la història a través dels seus elements, tant artístics, com estructurals. I finalment, en quant a l'agricultura i la ramaderia, Benicarló comptava amb unes excavacions sota terra, anomenades aljubs, que proveïen als animals i als camps de l'aigua de la pluja que es recollia allí dins. Tal i com diu Meseguer (1985), un aljub mediterrani és un dispositiu subterrani, excavat a la roca o construït de fàbrica, de planta rectangular o trapezoidal de no molta profunditat i coberts amb bóveda, destinats a recollir i emmagatzemar l'aigua de la pluja amb destí al consum de persones, camps i ramats.

Per això en aquest TFG es pretén fer arribar als alumnes la història del poble en què viuen, la qual cosa els motiva per aprendre fets de la història que han ocorregut a partir dels propis

espais emblemàtics de la localitat. Treballar el patrimoni local, per tant, aconsegueix una difusió de la cultura del poble i la valoració de l'entorn per part de l'alumnat, a més de conèixer el que és propi, identificar-se i sensibilitzar-se amb la seva cultura.

3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Tal i com diu Pedreño (2015), l'individu viu a la recerca dels signes d'identitat segons el moviment social, a partir d'un reconeixement molt més profund de la història del poble, les formes de vida i les tradicions. Amb aquesta afirmació es pretén valorar els signes d'identitat que transmet la història del patrimoni local d'un poble, així com també donar a conèixer la seva cultura i les seves tradicions per tal d'integrar als alumnes en la societat que els envolta. Aleshores, l'alumnat s'adona de la importància de cuidar i conservar la ciutat en què viuen i a més a més, d'una manera més global, tenir cura del món, ja que és de tots.

L'objectiu principal d'aquest TFG és ensenyar Ciències Socials als alumnes d'Educació Primària, concretament l'evolució de la història a partir dels espais més emblemàtics de la ciutat de Benicarló, incorporant les eines TIC per a fer l'aprenentatge d'aquests continguts més lúdic i motivador. Per a aconseguir-ho, s'ha cercat informació relacionada amb activitats que s'han realitzat en diferents institucions o docents que han tractat aquest contingut d'una manera semblant i a continuació es presenten una sèrie d'exemples que han servit per a recolzar aquest projecte.

D'aquesta manera, l'Ajuntament de Benicarló ha posat en pràctica una proposta didàctica basada en la història de la casa tradicional de Santa Càndida (**Annex 14**), que ofereix un material de suport que facilita la comprensió i l'anàlisi d'aquest edifici cultural. Aquesta proposta és flexible segons el nivell de l'alumnat i el professorat que ho posa en pràctica, qui podrà matisar o modificar qualsevol element adaptant-lo a les circumstàncies. Algunes de les activitats que es proposen consisteixen en emplenar unes fitxes amb preguntes sobre l'observació prèvia dels elements de l'espai a tractar i una altra basada en activitats més experimentals, afavorint la reflexió dels alumnes sobre les característiques de la casa tradicional i la vida quotidiana de l'època.

A més a més, el museu de la ciutat de Benicarló (Mucbe), va organitzar l'any 2016 la I Trobada de re-creadors al poblat iber del Puig de la Nau, anomenada: "Tornen els llercavons!" (**Annex 15**). Amb aquesta proposta didàctica es pretén apropar als interessats/des la història dels habitants ibers que van viure al poblat durant el segle V a.C d'una manera més lúdica i activa. Les activitats programades inclouen tallers d'artesanía ibera i recreacions teatrals de funerals, litúrgies i altres costums de l'època. Amb això, s'ha

pròxim per a que puguin aprofundir i entendre la societat i adquirir així nous coneixements, els quals amb l'ajuda dels coneixements previs, podran ser comparats amb esdeveniments de la història i de la seua pròpia vida. Així, Miranda (2017) afirma que assolir un aprenentatge significatiu aplicable a la realitat quotidiana de cada estudiant permet donar importància a les activitats de cada contingut, tenint com a objectiu principal que l'alumnat sigui capaç de manipular diferents eines manipulatives i teòriques.

Treballar el patrimoni local permet aprendre coneixements sobre el llegat històric de la localitat, així com crear canals de comunicació entre les societats passades i presents que siguin d'utilitat per a comprendre les arrels culturals que estan inherents a cadascú, com també veure a partir dels monuments, testimonis, que contenen qui vivia allí, com, quan, etc. Tal i com diu Marcos (2004), el conjunt de béns materials, socials i ideacionals que es van transferint de generació en generació, formen el patrimoni cultural d'una societat.

En aquesta proposta didàctica, d'una banda s'ha optat per utilitzar la metodologia Grup d'Experts, on el grup base és el grup-classe en si, ja que es dividirà en 5 grups d'investigació experts en un tema escollit per ells, buscaran informació a internet sobre aquest i faran una sèrie d'activitats per a sintetitzar tota la informació; i finalment, exposaran els seus projectes al grup-classe per a que aquests siguin sabedors de cadascun dels temes a tractar pels diferents grups d'especialistes i puguin sortir-se'n exitosos de les metodologies avaluatives que es realitzaran a continuació, com és el cas de l'Escape Room i el Plickers.

Per tant, la metodologia emprada en aquest TFG, és adaptable a qualsevol cicle d'Educació Primària, ja que es fomenta l'ús de les TIC, amb estratègies d'aprenentatge més lúdiques i dinàmiques. A més, s'utilitza una visió més constructivista ja que com diu Clifton (2001), aquest plantejament està basat en la construcció pròpia de l'individu que sorgeix com a resposta de la interacció entre els processos interns i el medi ambient, la qual cosa fa que l'alumnat descobreix el seu propi aprenentatge, ajudant-se d'utensilis i ferramentes que tindran al seu abast dins del seu entorn més pròxim.

4.1 Ensenyar Ciències Socials amb les TIC

Actualment, la tecnologia està en constant canvi i evolució, la qual cosa fa adaptar-se a les novetats regularment i sobretot, aquells que es dediquen a l'àmbit de l'educació, ja que les actuals generacions han nascut amb les TIC i això suposa una formació actualitzada dels docents, qui són els encarregats d'ajudar a l'alumnat a educar-se per ells mateixos per mitjà de l'era digital que els envolta.

Gràcies a les TIC, es disposa d'una gran font de recursos educatius, a més de la individualització dels ritmes d'aprenentatge dels alumnes, de la mateixa manera que també facilita l'avaluació de les tasques i un major contacte entre professor i alumne. Tot això aporta molts punts positius a l'educació i concretament, a l'ensenyament de Ciències Socials, ja que els continguts d'aquesta àrea poden ser presentats d'una manera més lúdica i motivadora, potenciant la interacció i l'actitud activa dels discent, processant la informació relacionant-la amb coneixements previs i fent servir aquests nous coneixements per a emprar-los en la vida real. Per això, tal i com diu Fombella (2018), gràcies a les TIC, la implicació dels alumnes a les classes és més favorable perquè es fomenta el treball cooperatiu, es dona als alumnes el control sobre el seu propi aprenentatge i es poden fer gran quantitat d'exercicis lúdics i dinàmics que motiven el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Existeixen, doncs, una gran varietat de recursos per a ensenyar Ciències Socials, concretament Història que és l'àmbit que ens pertoca, i alguns d'aquests poden ser el GPS d'un aparell electrònic per tractar l'orientació, el Youtube per cercar videos sobre gran varietat de temes, el Kahoot per tal d'avaluar els continguts adquirits amb preguntes interactives, etc. Es poden trobar molts recursos més, però amb el que ens centrarem a continuació es basarà aquest projecte: l'Escape Room.

L'Escape Room és un model de gamificació educativa grupal que involucra a l'alumne en el procés d'Ensenyament-Aprenentatge, i presenta el contingut d'una manera atractiva i lúdica. Aquest recurs és considerat un joc on els alumnes es troben tancats en un espai delimitat i han de sortir d'aquest solucionant diferents reptes que se'ls presenten en un temps establert. La posada en pràctica d'aquest mètode de gamificació ajudarà a l'alumnat a treballar conjuntament i de manera coordinada, amb l'objectiu de superar el repte, mentre es posa en pràctica la creativitat i la reflexió crítica (García, 2019, p. 75). Però, en aquest TFG es posa en pràctica una variant d'aquest mètode, ja que l'Escape Room serà online i els alumnes, simplement amb un ordinador podran avançar en els reptes que es proposen, contestant preguntes i descobrint el missatge secret, sense necessitat de sortir de l'aula, fomentant així un ús correcte de les TIC.

Per mitjà d'aquest Escape Room, s'avaluaran els continguts apresos de manera grupal a partir d'aquesta metodologia de gamificació basada en la superació de reptes en equip, fomentant així el treball en equip, la cooperació, la motivació i l'interès pels continguts apresos durant la proposta didàctica. També es durà a terme un altre sistema d'avaluació individual, utilitzant el programa Plickers, basat en preguntes i respostes, amb targetes QR

de resposta que tindran els alumnes i el mòbil del docent haurà de reconèixer mitjançant l'aplicació. A més a més, els alumnes tindran una rúbrica de coavaluació amb el grup i una altra d'autoavaluació, d'aquesta manera es fomenta el treball en equip i els alumnes prenen consciència del seu procés d'aprenentatge analitzant les seues forteses i debilitats per tal de millorar-les.

4.2 Les rutes histórico-culturals

L'altre recurs que s'empra en aquest TFG són les sortides didàctiques, anomenades rutes histórico-culturals, les quals "permeten enllaçar la reflexió teòrica amb la pràctica, dissenyant pràctiques docents que potencien la innovació en les aules i l'aprenentatge significatiu mitjançant el treball col·laboratiu de l'alumnat i el professorat" (Rodrigo, Méndez i Asensi, 2016, p. 49).

En aquesta activitat es viu la cultura en directe, però de forma indirecta, ja que els alumnes han de visitar de manera lliure els diferents elements del patrimoni que han de tractar perquè després seran ells els mediadors del seu propi procés d'Ensenyament-Aprenentatge dins l'aula amb el muntatge de la ruta histórico-cultural que realitzaran. Per tant, amb aquesta dinàmica, s'integren aprenentatges formals, no formals i informals, es coneixen els costums culturals i socials, relacionant la història dels espais emblemàtics de la localitat amb la història general del món que s'ha estudiat a l'aula. Es visiten monuments arquitectònics i espais culturals on es dona el protagonisme a l'aprenent, el qual ha d'implicar-se, valorar, reflexionar i opinar, a més d'experimentar i viure en primera persona el patrimoni cultural que l'envolta.

Encara així, aquest treball no sols es centrarà en els espais històrics, sinó també en la ciutat actual i tots els canvis que s'han produït amb el pas del temps, ja que com diuen, Castro i López (2017), les ciutats pertanyen a qui les habita, però no val per a res cristal·litzar-les en el temps per a així, impedir la seua evolució. Alguns exemples com catedrals, esglésies, palaus i convents, són testimonis que reflexen l'extraordinarietat d'una època històrica en concret. Però d'altra banda, vivendes, tendes, magatzems, petits ponts i carrers manifesten tot allò ordinari i quotidià de la societat que els manté.

Els objectius d'aquestes rutes pels quals aposten Rodrigo, Méndez i Asensi (2016), desde el punt de vista de les Ciències Socials, són entre d'altres: "promoure el respecte pel patrimoni i l'aprenentatge crític d'una memòria petrificada en forma de monuments, edificis, espais de tot tipus, que sembla romandre homogènia i poc qüestionada" (p.54). Amb aquesta ruta histórico-cultural, els alumnes aprendran com han afectat al poble les diferents

etapes de la història a les quals pertanyen alguns dels espais més emblemàtics de Benicarló, així com també a quin tipus d'art i arquitectura rendeixen la seva estructura, els costums i tradicions de l'època en que es va construir, etc.

És per això, que s'ha emprat una metodologia novedosa, basada en l'autoaprenentatge per part dels alumnes, donant-los un cert grau d'autonomia, evitant així un aprenentatge guiat més magistral i tradicional. D'aquesta manera, s'aposta per una ruta històrica-cultural virtual per Benicarló, per apropar així a l'aula, l'entorn més pròxim. Amb aquesta dinàmica, l'alumnat haurà investigat i descobert prèviament la informació que els ha causat interès sobre els elements patrimonials que han elegit. A continuació, de manera autònoma, els alumnes fotografiaran aquests edificis i després, amb l'ajuda del/la docent, elaboraran un video amb imatges i àudios fets per ells, per tal de fer un símil amb una ruta històrica-cultural, però de manera virtual. D'aquesta manera, visitant lliurement els emplaçaments tractats, els alumnes podran veure, analitzar i reflexionar en primera persona sobre allò que estan estudiant, així, s'incrementarà el seu interès i la seua motivació sobre allò que estan treballant.

5. RESULTATS

Una vegada exposats tots els aspectes, objectius i metodologies sobre els quals girarà aquesta proposta didàctica, s'analitzarà la programació, la qual tindrà una temporització d'una avaluació sencera, a més dels continguts, els objectius, les competències, el nivell i els recursos necessaris per a realitzar-la en una aula ordinària.

Com ja s'ha esmentat abans, aquest plantejament es basarà en diferents aspectes del patrimoni històric i cultural de Benicarló, entre ells: l'àmbit religiós i artístic mitjançant l'església de Sant Bartomeu i el campanar; l'àmbit més comercial, amb les Drassanes o Magatzem de la Mar; també es parlarà de la societat per mitjà de la casa tradicional benicarlanda Santa Càndida. A més a més, s'analitzarà un àmbit més polític i civil, a partir d'edificis com l'antic ajuntament o Edifici Gòtic i l'antiga presó; i per últim es parlarà de l'agricultura i la ramaderia per mitjà dels aljubs. D'aquesta manera es farà un recorregut per la història de Benicarló amb la finalitat d'apropar a l'aula l'entorn cultural i històric més pròxim a l'alumnat que és: el patrimoni del seu poble.

QUADRE-RESUM DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA			
ETAPA	CURS	SESSIONS	LLOC
Primària	5è i 6è	15	Benicarló
Objectius generals		Competències clau	
<ul style="list-style-type: none">- Conèixer el patrimoni del seu poble.- Relacionar els diferents aspectes de la història amb elements característics del patrimoni local.- Fomentar l'interès per conèixer el seu entorn i aprendre d'aquest.		CCL: Competència en Comunicació Lingüística. CAA: Competència per a Aprendre a Aprendre. CCA: Competència Cultural i Artística. CAIP: Competència d'Autonomia i Iniciativa Personal. CSC: Competència Social i Ciutadana. TICD: Tractament de la Informació i Competència Digital.	
Continguts didàctics principals			
<ul style="list-style-type: none">• Nocions de patrimoni històric i herència cultural.• Ús de monuments històrics i espais emblemàtics de la localitat.• Foment del sentiment de respecte i pertinença cap allò que és nostre.• La societat, l'art, l'arquitectura, el comerç, la religió i la política de les diferents etapes de la història.• Coneixença de canvis, simultaneïtat i continuïtat de fets històrics.			
Elements transversals			
Promoure l'ús de les TIC i la seua correcta utilització, la protecció del patrimoni que els envolta, la lectura i escriptura, a més de la igualtat de gènere i el treball en equip.			
Metodologia		Recursos, materials i instal·lacions	
Aprentatge significatiu, metodologia activa, dinàmica, lúdica, participativa i motivadora.		Aula de classe, aula d'informàtica, connexió a internet, pantalla amb projector, ordinador, capsa de cartró, edificis i espais més emblemàtics de Benicarló i museu de la ciutat.	

Abans de començar la primera sessió de la proposta didàctica, es demanarà als alumnes que visiten l'exposició permanent Terra d'Ibers, al museu de la ciutat (MUCBE). Han de fer-ho amb l'ajuda de paper i boli per anotar tota aquella informació que consideren rellevant i els criden l'atenció. A més a més, poden fer fotografies o dibuixos per portar-los a l'aula, o bé amb un pendrive, per correu electrònic o bé en paper, per a la propera sessió de Ciències Socials. D'aquesta manera, el professor/a descobreix els interessos i els continguts previs de l'alumne/a, a més de la motivació de descobrir informació novedosa sobre el seu entorn més pròxim.

Sessió 1: Els orígens de Benicarló	
Descripció	Objectius de la sessió
<p>S'iniciarà la unitat didàctica posant en comú amb els grups base, tota la informació recollida al museu, sobre els ibers de Benicarló, classificant-la en diferents preguntes que el professor/a anotarà a la pissarra per a ajudar-los a ordenar les idees sobre el tema i les anotaran en un full, el qual serà compartit per tot l'equip. Després, per grups diran una idea per pregunta de les que han acordat prèviament i hi haurà un encarregat d'escriure-ho al seu full. D'aquesta manera el/la docent s'adonarà de la capacitat de síntesi dels alumnes, sobre la informació obtinguda en llocs poc habituals, fora de l'aula a més de la investigació per part dels alumnes sobre allò que volen aprendre. Per finalitzar la sessió, es realitzarà una visita guiada en 3D del poblat íber de Benicarló per mitjà de la web: castellonarqueologico.es.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Fomentar el diàleg entre iguals. - Saber expressar-se davant del públic. - Sintetitzar la informació obtinguda en el museu. - Treballar al voltant del poblat íber. - Reflexionar sobre el patrimoni cultural i l'entorn proper als xiquets
Recursos	Espai
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Exposició Terra d'Ibers al MUCBE (Annex 0) ❖ "Els ibers de Benicarló" (Annex 1) ❖ Pissarra 	<p>Aulari de 5è</p>
Metodologia	
<p>Els alumnes investiguen sobre què volen aprendre i després ho posen en comú a l'aula, amb la guia del professor. D'aquesta manera es descobreixen continguts d'una manera autònoma per part de l'alumnat i això fa que la metodologia sigui més activa i motivadora.</p>	

Sessió 2: Aconseguint el títol de "vila"	
Descripció	Objectius de la sessió
<p>El professor/a reparteix un full per grup base on està escrita la Carta Poble de Benicarló adaptada al nivell de l'alumnat de 5è i 6è. S'utilitza el mètode Lectura compartida per a llegir-la grupalment d'una forma més dinàmica. A continuació, a partir d'aquest text, hauràn de deduir què és una Carta Poble i extreure diverses idees que després posaran en comú amb el grup-classe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Saber què és una Carta Poble i la seua utilitat a favor del poble. - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Saber expressar-se davant del públic. - Llegir d'una manera clara i comprensible per a ser entès/a pels companys/es. - Fomentar la lectura. - Despertar l'interès per l'origen del seu poble.

Recursos	Espai
"La Carta Pobla de Benicarló" (Annex 2)	Aulari de 5è
Metodologia	
<u>Lectura compartida</u> : un membre del grup llig el primer paràgraf del text i després els altres membres han de saber explicar què és el que han entès. I així successivament fins acabar de llegir-lo tot entre tots. D'aquesta manera existeix una metodologia més activa de comprensió lectora i dels continguts a tractar.	

Sessió 3: Explorem Benicarló	
Descripció	Objectius de la sessió
El professor/a exposa a la pantalla els 5 grups d'investigació que es formaran. Els alumnes han d'escollir un tema per persona segons les seves preferències, de manera equitativa per tal de fer grups iguals entre tots i mesclar així, els grups base. Després, cada grup farà el repartiment de rols (portaveu, secretari, moderador, supervisor i coordinador) recordats prèviament pel docent. A continuació el/la docent reparteix una rúbrica avaluativa grupal a cada equip per a que la coneguen i així saber en què seran avaluats al llarg de la unitat didàctica. Cada grup elegirà un nom per a l'equip i recollirà tots els materials en una sola carpeta conjunta que guardaran a la prestatgeria de l'aula.	<ul style="list-style-type: none"> - Elegir un tema segons les preferències i sense la influència d'altres companys. - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Ser sabedors sobre què i com se'ls avaluarà. - Crear una motivació sobre els continguts que es van a tractar del patrimoni que els envolta.
Recursos	Espai
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Grups d'investigació (Annex 3) ❖ Ordinador, projector i pantalla ❖ Rúbrica de coavaluació (Annex 9) 	Aulari 5è
Metodologia	
<u>Grups d'investigació</u> : es divideix la classe en grups equitatius segons les preferències de l'alumnat amb la finalitat de descobrir informació interessant per a ells i fer una metodologia més motivadora i cridanera.	

Sessió 4: Explorem Benicarló	
Descripció	Objectius de la sessió
<p>Cada grup s'encarrega de buscar la informació corresponent al seu tema. Tots els continguts que troben a Internet, els anotaran en un full i faran un recull d'informació que ordenaran en la següent sessió. En aquesta sessió el docent introduirà el concepte de bibliografia; per tant, els alumnes hauran d'anotar el lloc d'on extreuen la informació (blog, pàgina web d'un col·legi, revista, llibre, wikipedia etc). D'aquesta manera, el professor/a s'adona de la fiabilitat de la informació buscada.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pensar en tot allò que volen aprendre. - Cercar informació de tot el que volen saber i els interessa. - Treballar el patrimoni material i immaterial de Benicarló. - Fomentat la lectura i el diàleg entre iguals. - Discriminar la informació que cerquem a la xarxa i valorar el seu grau de certesa. - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Ser conscients de la fiabilitat dels recursos que s'utilitzen per a cercar la informació. - Fomentar l'ús de les TIC.
Recursos	Espai
<ul style="list-style-type: none"> ❖ 4 o 5 ordinadors segons el nombre de grups. ❖ Fulls en blanc i estoig. 	Aula d'informàtica
Metodologia	
<p><u>Grups d'investigació:</u> es divideix la classe en grups equitatius i cadascun s'encarregarà de buscar informació d'un element particular del patrimoni de Benicarló.</p>	

Sessió 5: Analitzem el nostre passat	
Descripció	Objectius de la sessió
<p>El professor/a reparteix a cada grup d'investigació un full amb diverses preguntes sobre el seu tema a tractar. Cada grup haurà de sintetitzar tota la informació de la xarxa i emplenar la fitxa per tal d'ordenar les idees. Avisar als alumnes que tota la informació que sintetitzaran els serà molt útil per a realitzar un projecte sobre el tema, així que han de ser concrets i clars en les seves taules-resum.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sintetitzar la informació obtinguda en internet durant l'anterior sessió. - Discriminar la informació que cerquem a la xarxa i valorar el seu grau de certesa. - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Aprendre a arribar a un acord per mitjà del diàleg. - Aprofundir en el patrimoni local i la seua història.
Recursos	Espai
<p>Guions per a sintetitzar la informació de cada grup d'experts (Annex 4-8)</p>	Aulari de 5è
Metodologia	

Grups d'investigació: cada grup s'encarrega de sintetitzar la informació trobada per Internet durant la sessió anterior en una fulla amb preguntes sobre el tema de cada grup.

Durant la setmana, el/la docent demanarà als alumnes tots aquells materials que necessiten per a la sessió següent de Ciències Socials, com per exemple: una cartolina per grup, colors, retoladors, cinta adhesiva, imatges, fotografies o qualsevol tipus de material que els siga útil per realitzar un mural-resum de la informació.

Sessió 6: Plasmem tot el que sabem	
Descripció	Objectius de la sessió
Per grups d'investigació, es dedicarà la sessió a plasmar en una cartolina gran, de la manera més cridanera, neta, comprensible i clara, tota la informació que saben els alumnes sobre l'element del patrimoni local de Benicarló que estan investigant. Anyadir al mural un apartat anomenat: "Com conservem l'entorn que ens envolta?"	<ul style="list-style-type: none"> - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Ser creatiu i aportar idees novedoses. - Treballar la informació cercada d'una manera més íntegra i creativa. - Sintetitzar la informació cercada del tema a tractar. - Conèixer de manera creativa el patrimoni local. - Conscienciar als xiquets de conservar i protegir l'entorn que els envolta.
Recursos	Espai
❖ Cartolines, retoladors, colors, imatges, dibuixos, purpurina, barra d'enganxar, tisores, etc.	Aulari de 5è
Metodologia	
Grups d'investigació: cada grup s'encarrega de sintetitzar i plasmar sobre un material físic, tota la informació sobre l'element del patrimoni que els ha tocat investigar.	

Sessió 7-11: Exposem el nostre projecte	
Descripció	Objectius de la sessió
Un grup d'investigació per sessió s'encarrega d'exposar el seu mural d'una manera clara i concisa, utilitzant el suport que han treballat a l'aula (cartolines, caixes revistes, etc). A la mateixa vegada, la resta de la classe ha de prendre apunts per així estar atents a l'explicació dels companys. Una vegada acaben l'exposició, els alumnes tindran 5 minuts per formular als experts del tema dues preguntes utilitzant la informació anotada prèviament. A més tindran l'oportunitat de realitzar crítiques	<ul style="list-style-type: none"> - Parlar davant del públic de manera clara i comprensible. - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Ser crític amb els companys, sempre de manera constructiva. - Acceptar les crítiques per a créixer com a persona. - Conèixer de manera creativa el patrimoni local.

constructives als companys i preguntar tot allò que els interessa i els motiva a aprendre sobre la temàtica tractada aquest dia.	
Recursos	Espai
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Els murals realitzats pels alumnes. ❖ Un full i un llapis cada alumne. 	Pati
Metodologia	
<p>Hi ha un canvi de rols. El grup d'investigació que s'encarrega d'exposar eixe dia, faran la funció de docents i la resta de companys de classe són els alumnes, per això, els/les mestres s'encarregaran d'exposar els seus murals i de ser els mediadors entre els companys que els formularan preguntes i ells, que les respondran. El mestre/a està d'observador a l'aula.</p>	

Abans de la sessió següent, s'avisarà als alumnes que realitzen fotografies lliurement de l'element del patrimoni històric de Benicarló que els toca i que les porten a l'aula amb un pendrive, les quals seran usades pel docent posteriorment en un projecte comú de tota la classe.

Sessió 12: Fem de guies turístics	
Descripció	Objectius de la sessió
<p>Per grups d'investigació, han d'elaborar un audio d'1 minut de temps aproximadament, explicant l'edifici que els ha tocat com a tema d'experts, on està situat, quan es va construir, etc. A més, hauran d'aconseguir imatges d'aquest lloc de Benicarló fotografiant els espais o tot allò que els crea curiositat. D'aquesta manera, amb l'ajuda del mòbil del/la docent es realitzaran tots els àudios, s'uniran amb les imatges i llavors, es formarà un video que representarà una visita històrica-cultural per Benicarló elaborada per tots els alumnes del grup-classe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Sintetitzar tota la informació en un temps delimitat. - Afiançar els continguts apresos prèviament sobre el patrimoni local.
Recursos	Espai
<ul style="list-style-type: none"> ❖ El mòbil del professor/a ❖ Les imatges dels alumnes ❖ L'aplicació <i>Inshot</i> per a realitzar el video. 	Aulari de 5è
Metodologia	

Grups d'investigació: cada grup realitza la tasca que se li ha encomanat i d'aquesta manera els alumnes reafirmen la informació sobre el seu tema a tractar d'una manera més clara i segura.

Sessió 13: Ens avaluem	
Descripció	Objectius de la sessió
El docent reparteix una rúbrica d'autoavaluació a cada alumne, els quals l'han d'emplenar de manera sincera i reflexionar sobre tot allò que han fet bé o malament durant el procés didàctic. A continuació, el professor/a recull els fulls. Després cada grup agafarà la seua fulla avaluativa grupal de la carpeta que li correspon a l'equip i emplenaran també la rúbrica de coavaluació. Finalment, el docent els mostrarà als alumnes el video com a resultat final del projecte realitzat entre tota la classe, anomenat: "Una visita guiada per Benicarló". Finalment, el docent recollirà totes les carpetes dels grups d'investigació per tal d'avaluar-les.	<ul style="list-style-type: none"> - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Ser conscients del que s'ha fet bé o no de manera individual. - Ser conscients del que s'ha fet bé o no de manera grupal. - Adonar-se del resultat final gràcies al treball en equip. - Afiançar els continguts adquirits prèviament mitjançant un recurs digital.
Recursos	Espai
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ordinador amb projector i pantalla. ❖ Rúbrica de coavaluació (Annex 9) ❖ Rúbrica d'autoavaluació (Annex 10) 	L'aulari de 5è
Metodologia	
Aquests tipus d'avaluacions són per a que els alumnes siguin conscients de les coses que han fet bé i les que han fet malament, a més d'observar el resultat final del treball ben fet.	

La següent sessió de la proposta didàctica està basada en un Escape Room online utilitzant com a equips els grups base de l'aula. D'aquesta manera s'assegura un expert de cada tema a cada grup, i si no és així, el/la docent redistribueix els grups per a que així sigui. Aquest joc té com a fil conductor la pèrdua de les claus de l'Ajuntament de Benicarló, i l'alcaldeessa i tot el poble les està buscant, per això, l'alumnat d'aquest curs, són els encarregats de buscar-les pels distints escenaris possibles, els quals són els edificis tractats a l'aula amb els grups d'investigació. Per començar amb la dinàmica, el professor serà el mediador i qui tindrà les contrassenyes de cada missió per poder avançar en el joc. L'oració del misteri final amb lletres majúscules és: LA CLAU SERÀ TROBADA ON EL COMERÇ TÉ GRAN ALÇADA, sent una endevinalla, la resposta en majúscules de la qual és: el MAGATZEM DE LA MAR.

Els grups que arribin a aquesta solució, descobriran on estan les claus del poble i sortiran exitosos de la recerca. La primera contrassenya que reben els alumnes per poder accedir a la missió 1 és: LA CLAU, la qual està escrita en un paper dins d'un sobre adherit a la pissarra. Les altres contrassenyes les té el professor/a, que serà l'encarregat/da de donar el vistiplau als reptes que els alumnes fassin i entregar-los la següent clau, que serà per a la missió 2: SERÀ TROBADA, per a la missió 3: ON EL i per a la missió 4: COMERÇ TÉ. Per a saber l'última contrassenya hauran de desplaçar-se amb el permís del professor/a fins a l'aula de música, on estarà adherit a la porta un paper amb les paraules que falten (GRAN ALÇADA).

Una vegada recollides totes aquestes paraules, les uniran i formaran una oració que els indicarà on estan les claus de l'Ajuntament (MAGATZEM DE LA MAR). Per finalitzar, el docent donarà un detall a tots els alumnes per haver participat, però a més, per als que primer finalitzen l'Escape Room, com a premi els farà entrega d'una clau de ferro, fent referència a la clau del poble, i la guardaran a la prestatgeria de l'aula.

Sessió 14: Escape Room	
Descripció	Objectius de la sessió
Per grups heterogenis, on cada membre pertany a un equip d'investigació distint, realitzaran un Escape Room online, on hauràn de passar un seguit de reptes i missions per poder arribar al final del joc. Aquests reptes estaran relacionats amb els diversos temes tractats durant tota la proposta didàctica, mesclant preguntes i reptes pràctics.	<ul style="list-style-type: none"> - Complir els rols de grup i treballar correctament en equip. - Usar les TIC d'una manera lúdica i enriquidora. - Refermar el patrimoni local i tota la seua història. - Demostrar que han après els continguts previs d'una manera eficient i segura.
Recursos	Espai
<ul style="list-style-type: none"> ❖ 4 o 5 ordinadors, depenent del nombre de grups ❖ <i>Escape Room</i> (Annex 11) ❖ Full, estoig, tisores i barra d'enganxar. 	Aula d'informàtica
Metodologia	
Amb aquesta proposta novedosa d'avaluació formativa, la metodologia és activa, motivadora i lúdica, la qual cosa afavoreix el procés d'ensenyament-aprenentatge de l'alumnat, al mateix temps que el/la docent avalua el nivell d'aprenentatge dels continguts.	

Sessió 15: Plickers	
Descripció	Objectius de la sessió
<p>Els alumnes amb la guia del professor, realitzaran un <i>Plickers</i> per tal d'avaluar els continguts de la proposta d'una manera més individual i eficient. El/la docent repartirà les targetes del joc, que tenen forma quadrada i representen un codi QR, on cadascun dels costats fa referència a una lletra, que correspon a les diferents opcions de resposta que sortiran a la pantalla. D'aquesta manera l'alumne haurà de mostrar la targeta orientant cap amunt la lletra de la resposta que crega correcta i al mateix temps, el/la docent passarà amb el mòbil a capturar cadascuna de les respostes dels alumnes. Després totes aquestes solucions es queden guardades en un formulari de respostes a l'aplicació <i>Plickers</i>, per tant el professor/a podrà avaluar les respostes de cada alumne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Demostrar que han après tots els continguts previs d'una manera eficient i segura i de forma individual. - Usar les TIC d'una manera lúdica i enriquidora. - Refermar el patrimoni local i tota la seua història.
Recursos	Espai
<ul style="list-style-type: none"> ❖ El mòbil del professor/a ❖ Aplicació <i>Plickers</i> ❖ Programa <i>Plickers</i> (Annex 12) ❖ Targetes de <i>Plickers</i> (Annex 13) 	<p>Aulari de 5è</p>
Metodologia	
<p>Amb aquesta proposta novedosa d'avaluació final, la metodologia és activa motivadora i lúdica, la qual cosa afavoreix el procés d'ensenyament-aprenentatge de l'alumnat, al mateix temps que el/la docent avalua el nivell d'aprenentatge dels continguts.</p>	

D'aquesta manera, amb aquesta programació, es dona per finalitzada la proposta didàctica on els/les alumnes han sigut participants del seu procés d'Ensenyament-Aprenentatge a partir dels elements patrimonials del seu poble i han fet un recorregut per aquests edificis d'una manera autònoma però a la mateixa vegada enriquidora, que els ha apropat a l'entorn que els envolta.

6. REFLEXIONS FINALS

Una vegada analitzades les diferents sessions al llarg de tota la proposta didàctica amb les metodologies més adients en cada cas, apostant per unes estratègies d'aprenentatge basades en l'autonomia de l'alumne, l'aprenentatge per descobriment i la proximitat dels temes tractats; s'ha pogut concloure afirmant que els resultats educatius de l'alumnat milloraran gràcies a la motivació, l'actitud i la cooperació dels alumnes i els/les docents, obtenint un aprenentatge més significatiu.

Per això, en aquest TFG s'ha apostat per una metodologia sustentada en gran part per les TIC, ja que estan incrementant el seu poder en la societat cada vegada més, i per això, tant l'alumnat com el professorat han de ser conscients d'aquest increment i adquirir formació continuada per poder sortir-se'n exitosament utilitzant aquest nou estil d'aprenentatge basat en les Tecnologies de la Informació i la Comunicació. Per tant, l'ús d'aquestes metodologies actives i dinàmiques afavoreixen el sentiment de participació per part de l'alumnat i la seua posterior motivació per aprendre. Però encara així, l'ús de les TIC ha de ser controlat, i per això durant aquesta proposta, l'alumnat aprendrà a ser crític amb la informació trobada a la web, així com també sabrà discriminar tota aquella informació no vàlida i conservar tota la necessària i útil per al seu aprenentatge.

De la mateixa manera, també és molt important que el/la docent ha de ser sabedor del patrimoni que l'envolta i del qual va a parlar en aquesta proposta, així com de l'entorn i els trets característics de la població tractada. A més, el professorat ha d'estar en contínua formació, referent a aquest àmbit i en qualsevol altre, per a millorar com a docent, però sobretot com a persona.

Un dels objectius principals d'aquest TFG, que pertany al currículum de Ciències Socials per al 3er cicle d'Educació Primària, és l'educació patrimonial, concretament el tractament de la història a partir d'elements culturals de la població de Benicarló. Encara així, aquesta proposta didàctica podria ser adaptada a qualsevol curs de l'etapa, ajustant els continguts i els elements transversals al nivell a tractar. A més a més, es podria dur a terme de forma individualitzada, de manera que els/les alumnes amb necessitats educatives especials, puguin integrar-se a l'aula amb tot el grup-classe.

Per últim, es pot dir que amb aquest programa, també es tracten diversos elements transversals com és el cas del sentit de l'orientació amb l'ús de plànols i ubicacions dels edificis patrimonials; els grups cooperatius, amb les metodologies que utilitzen el treball en

equip, així com també l'educació mediambiental i el sentit de pertinença cap al poble, per tal de fomentar el respecte pel medi ambient i per l'entorn que els envolta.

Per concloure amb aquest TFG, seria de bon gust que en un futur algun/a docent puga posar en pràctica aquesta proposta didàctica i se'n sortiga exitós/a descobrint nous objectius, continguts i metodologies novedoses que facin del procés d'Ensenyament-Aprenentatge una forma de cuidar l'entorn més proper, com és el patrimoni del seu poble.

7. BIBLIOGRAFIA

Castro, B. y López, R. (2017, octubre-noviembre, 18). Mimar lo excepcional. *HER&MUS: Heritage & Museography*, p.44.

Clifton, C. (2001). La psicología de aprendizaje del enfoque constructivista. *Revista latinoamericana de estudios educativos*.

Fombella, J. (2018). Ventajas y amenazas del uso de las TIC en el ámbito educativo. *Debates & Prácticas en Educación*.

Fortea, M.A. (2019). Metodologías didácticas para la enseñanza/aprendizaje de competencias. *Colección: Materiales para la docencia universitaria*, p. 9.

García, I. 2019, "Escape Room como propuesta de gamificación en educación".

Lleida, M. 2010, "El patrimonio arquitectónico, una fuente para la enseñanza de la historia y las ciencias sociales".

Marcos, J. (2004). La tradición, el patrimonio y la identidad. *Revista de estudios extremeños*, p. 925-956.

Meseguer, V., (1985), *Los aljibes rurales de Benicarló*. Benicarló, España: Caja Rural "San Isidro".

Miranda, C.E. (2017, julio). El patrimonio local como herramienta educativa. *Revista Internacional de Investigación en Ciencias Sociales*, p. 25-34.

MUCBE (2014). *L'exposició*. Ajuntament de Benicarló, Castelló. Recuperat de: <https://www.ajuntamentdebenicarlo.org/mcb/pmcb-scan-exp.php3> .

MUCBE (2016). *I Trobada de re-creadors al Poblat Iber del Puig de la Nau: Tornen els llercavons!* Ajuntament de Benicarló, Castelló. Recuperat de: https://www.ajuntamentdebenicarlo.org/mcb/ppdo-shostd.php?i_pdo=18999&i_url=/mcb/pmc_b-activitats-2016.php .

ONU (2020, febrero 12). Objetivos y metas de desarrollo sostenible. Recuperat de: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/sustainable-development-goals/> .

Palacian, B. (2019). ¿Qué son los ODS? Instituto Español de Estudios Estratégicos, (14), 51-63. Recuperat de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7264310> .

Pedreño, D. 2015, Aportaciones Didácticas de la Historia Local y Familiar al Proceso de Enseñanza-Aprendizaje de las Ciencias Sociales”.

Prats, Ll. (2014). El caràcter magmàtic del patrimoni etnològic. *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 39, 152-159.

Real Academia de Jurisprudencia y Legislación. Sección de Derecho de la cultura, 2014, Patrimonio etnográfico, *Diccionario Jurídico de la Cultura*, Calvo González-Vallinas, R. Recuperat de: <http://www.rajl.es/diccionario-juridico-cultura/voces/patrimonio-etnografico> .

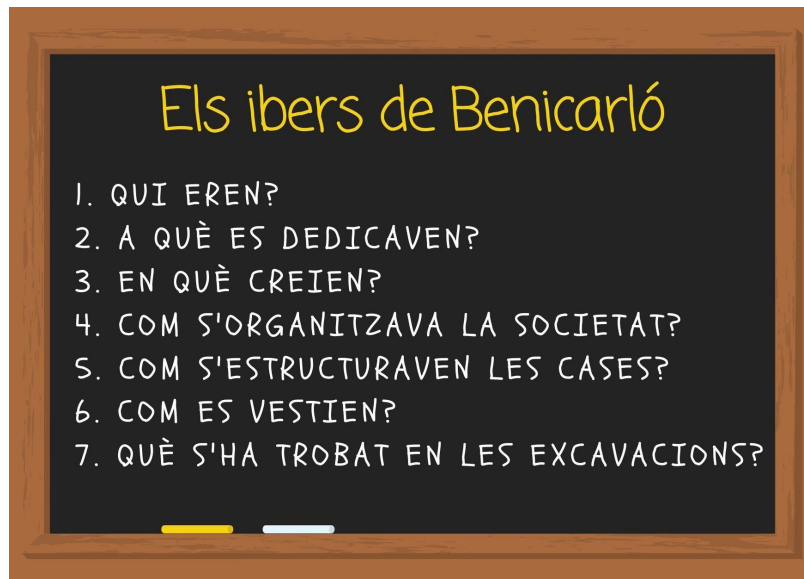
Rodrigo, F., Méndez, J. i Asensi, E. 2016, “Diversitat d'espais d'aprenentatge en rutes historicoartístiques i literàries per a l'alumnat d'Infantil i Primària a càrrecs dels estudiants dels graus de mestre”.

8. ANNEXOS

ÍNDEX D'ANNEXOS

Annex 1. Sintetitzem la informació sobre els ibers de Benicarló	27
Annex 2. La Carta Pobla de Benicarló	28
Annex 3. Grups d'investigació	28
Annex 4. Guió sobre Sant Bartomeu i el campanar	29
Annex 5. Guió sobre Les Drassanes	30
Annex 6. Guió sobre la casa tradicional Santa Càndida	32
Annex 7. Guió sobre l'Aljub	33
Annex 8. Guió sobre l'antic Ajuntament i la Presó	35
Annex 9. Avaluació del grup d'investigació	36
Annex 10. Autoavaluació individual	37
Annex 11. Plickers	38
Annex 12. Escape Room	39
Annex 13. Targetes de Plickers	40
Annex 14. Exemple proposta didàctica Casa Tradicional	40
Annex 15. Cartell anunciador de les activitats culturals iberes	41
Annex 16. Exemple Escape Room Penyíscola	42

Annex 1: Sintetitzem la informació sobre els ibers de Benicarló

❑ Imatges de l'exposició "Terra d'ibers" al MUCBE

TERRA D'IBERS

UNA HISTÒRIA DE FA MÉS DE 2.500 ANYS

TIERRA DE ÍBEROS
UNA HISTORIA DE HACE MÁS DE 2.500 AÑOS

Horari
Dimarts a divendres de 9 a 14 h i de 17 a 20 h
Dissabte de 10 a 13 h i de 17 a 20 h
Diumenge de 10.30 a 13.30 h
Dilluns tancat

correu.mucbe@ajuntamentdebenicarlo.org
www.ajuntamentdebenicarlo.org/mucbe

Mucbe (Museu de la Ciutat de Benicarló)
Carrer de la Pau, 2 - 12580 Benicarló
Tel. 964 460 448

Organitza / Organiza:

Ajuntament de Benicarló | mucbe

Annex 2: La Carta Poble de Benicarló

Carta Poble Benicarló

TORTOSA, A 13 DE JUNY DE 1236.

En nom de Crist, sigui conegut per tots, que jo, Fernando Pérez de Pina, conseller del Senyor Jaume, per la gràcia de Déu, Rei d'Aragó i del Regne de Mallorca, Comte de Barcelona i d'Urgell i Senyor de Montpeller; amb aquest document públic, us dono a vosaltres Ramon de Bellmunt i Poncio de Bellmunt i Pere Serrat i Armando Roger i Bernard d'Olivella i Bernard França i a tots els altres pobladors i habitants, fins al nombre de 30, i per a tots els vostres successors i per a sempre, una alqueria que està dins del terme de la fortalesa de Penyscola, i que s'anomena Benicarló, amb tots els seus terrenys i possessions.

Aquesta alqueria limita, per l'orient, amb el mar, pel sud; amb la partida de Fossa, que està dins del "Tossal de les Figueres", per l'occident, per on desemboquen les aigües de la part de Càlig en temps de pluja i, per l'altre costat, amb el riu Sec. D'aquesta manera, us dono a vosaltres i als anomenats anteriorment fins al nombre de trenta i a tots els vostres successors, aquesta alqueria per a poblar-la i habitar-la per a sempre.

Així, per a vosaltres i els vostres, us donem l'alqueria amb totes les seues entrades i sortides, amb totes la seua pastura i caça, prats, arbustos i arbres, amb les aigües i terres cultivades i no cultivades, granges i boscos amb totes les coses que allí pertanyen i per al vostre benestar, utilitat i profit. I per tant, també us concedim el títol de vil·la. I nosaltres, els abans citats pobladors i habitants, rebem en l'actualitat la dita alqueria segons la forma dalt escrita per nosaltres i per tots els nostres successors i per tots els altres pobladors citats fins al nombre de 30. I prometem de bona fe, ser homes bons i fidels en tot i per tot i per a sempre.

Per tant, jo, Fernando Pérez de Pina, us dono a vosaltres abans anomenats: l'església, el forn i la fabrica per a que us serveixi a vosaltres. I ningun castellà ni encarregat pot ni té llicència per a vendre aigua ni carregar algun impost sobre vosaltres. I vosaltres, homes pobladors, esteu lliures de pagar impostos en tot comerç per mar i per terra per ordre directa del Rei. I vosaltres donareu el delme i la primícia legal de pa, vi, oli, cànem, lli, cabrits, corders i res més.

LA QUAL HA SIGUT ESCRITA A TORTOSA EL DIA 13 DE JUNY DE L'ANY DEL SENYOR 1236.

Annex 3: Grups d'investigació

Grups d'investigació

RELIGIÓ I ART

*

Sant Bartomeu i el campanar

COMERÇ

*

Les Drassanes

SOCIETAT

*

Casa tradicional Santa Càndida

AGRICULTURA I RAMADERIA

*

L'arjub

POLÍTICA

*

L'antic ajuntament i la pressó

Annex 4: Guió sobre Sant Bartomeu i el campanar

*

SANT BARTOMEU I EL CAMPANAR

1. On està?
2. Quan es va construir?
3. A quina època de la història pertany?
4. Com és la seua estructura?
5. Per a que s'utilitzava abans? I ara?
6. Quin tipus d'art destaca?
7. Alguna curiositat?

❑ Informació al voltant de Sant Bartomeu i el campanar

RELIGIÓ I ART: Sant Bartomeu i el campanar

On està? Es troba al casc antic de la ciutat, concretament a la plaça Sant Bartomeu, just davant de l'Ajuntament del poble, junt al campanar.

Quan es va construir? Tan l'Església com el campanar, es van començar a construir l'any 1724 i es va finalitzar en 1743.

A quina època de la història pertany? Pertany a l'Edat Moderna, que va des del Descobriment d'Amèrica l'any 1492, fins la Revolució Francesa l'any 1789.

Com és la seva estructura? El campanar té forma octogonal, està format per 8 campanes i està separat de l'església per pocs metres. A més, el temple té forma rectangular i molt àmplia, amb un creuer i 4 capelles laterals. La portada principal està envoltada per 2 columnes d'espiral i apareix el patró del poble que dona nom a l'església: Sant Bartomeu.

Per a què s'utilitzava abans? I ara? Abans s'usava com a església, però quan va arribar la guerra va començar a ser utilitzada com a mercat del poble. Més tard va tornar a ser usada com església.

Quin tipus d'art destaca? L'art barroc. A la façana destaquen columnes d'espiral, amb una portalada molt gran i dalt apareix l'estàtua de Sant Bartomeu.

Alguna curiositat? Hi ha controvèrsies sobre el propietari legal del campanar, ja que no s'ha aclarit mai si és de l'Església o de l'Ajuntament. A més, en la façana principal de l'Església, a part de l'estàtua de Sant Bartomeu, també es trobaven les estàtues dels altres patrons del poble, els sants màrtirs, Sant Abdó i Sant Senén, però aquestes van ser destruïdes durant la guerra civil.

❏ Imatge de l'edifici

Annex 5: Guió sobre les Drassanes

LES DRASSANES

1. On està?
2. Quan es va construir?
3. A quina època de la història pertany?
4. Com és la seua estructura?
5. Per a què s'utilitzava abans? I ara?
6. Què és el vi Carlón? Quina relació té?
7. Alguna curiositat?

❏ Informació al voltant de les Drassanes

COMERÇ: les Drassanes o el Magatzem de la Mar

On està? Al final del Carrer del Crist de la Mar, quasi arribant a l'Avinguda Marqués de Benicarló.

Quan es va construir? Les obres van finalitzar aproximadament l'any 1757.

A quina època de la història pertany? Pertany a l'Edat Moderna, que va des del Descobriment d'Amèrica l'any 1492, fins la Revolució Francesa l'any 1789.

Com és la seva estructura? És un edifici rectangular irregular, amb una sola nau coberta. En la façana principal hi apareix l'any de construcció, el 1757 gravat en pedra. A l'interior té 8 arcs transversals que li donen majestuositat.

Per a què s'utilitzava abans? I ara? Abans l'edifici estava destinat a emmagatzemar productes procedents del comerç marítim (vi i oli), on el port de Benicarló era un centre comercial molt important en aquell moment. Actualment, és un espai cultural de la ciutat on es realitzen conferències, concerts, exposicions i altres esdeveniments.

Què és el vi Carlón? Quina relació té? Durant el segle XV, Benicarló era una terra de vinyes abundants i el vi Carlón era un dels més exportats i més coneguts arreu del món, per això el comerç marítim va prosperar tant, sobretot durant el final del segle XVI.

Alguna curiositat? El descobridor d'Amèrica, Cristòfol Colom, portava vi de Carlón a les seues bodegues durant la travessia de l'Atlàntic. El que li permetia aguantar llargs viatges era la elevada quantitat d'alcohol i una marcada acidesa, qualitats que el van fer tan perfecte per a ser distribuït arreu del món. El 1902, la plaga de la fil·loxera originà una autèntica catàstrofe. Aquest insecte, originari dels Estats Units que s'alimenta dels arrels i fulles de la vinya, va entrar per Tarragona des d'on es va estendre pel territori. En poc de temps va exterminar la major part de ceps de Benicarló i Vinaròs i va posar fi al cultiu i comercialització del Vi Carlon.

❏ Imatge de l'edifici

Annex 6: Guió sobre la casa tradicional Santa Càndida

* CASA TRADICIONAL SANTA CÀNDIDA

1. On està?
2. Quan es va construir?
3. A quina època de la història pertany?
4. Com és la seua estructura?
5. Per a què s'utilitzava abans? I ara?
6. Com vivien les persones en aquella època?
7. Alguna curiositat?

□ Informació al voltant de la casa tradicional Santa Càndida

SOCIETAT: Casa tradicional Santa Càndida

On està? A l'antic barri de Santa Bàrbara, un dels primers ravals fora de la muralla de Benicarló, concretament al Carrer Santa Càndida, nº 13.

Quan es va construir? És un exemple de com eren les cases tradicionals que els llauradors benicarlandos solien construir dins la ciutat, d'estil arquitectònic molt popular a finals del segle XIX.

A quina època de la història pertany? Edat Contemporània, que abarca des del 1789 fins l'actualitat.

Com és la seva estructura? Aquestes cases benicarlandes solien tindre una planta baixa per guardar el matxo, el carro i tot tipus de ferramentes, una primera planta per a la cuina i rebost, i una segona planta reservada per a les alcoves.

Per a què s'utilitzava abans? I ara? Abans era la vivenda de les típiques famílies llauradores, a més d'usar-se per a guardar els utensilis i ferramentes i el burro o el cavall. Ara és una reconstrucció d'aquestes vivendes que es pot visitar com a exposició i museu d'una casa tradicional benicarlanda.

Com vivien les persones en aquella època? Els homes de la família eren els encarregats del camp, de llaurar i cultivar sobretot les vinyes. Les dones, es quedaven a casa fent les feines de la llar i tenint cura dels fills/es. Vivien sobretot de l'agricultura, la qual ja no era de subsistència sinó comercial i basada en l'exportació del Vi Carlón.

Alguna curiositat? Solien tindre una entrada àmplia per a poder entrar el matxo, el carro i tot tipus de ferramentes, per això hi ha moltes cases al poble que tenen portalades altes i robustes. La vestimenta de les dones estava composta per un mocador per al cap, una toqueta, un davantal, unes faldetes, una brusa i unes espadenyes. La dels homes per un mocador per al cap, una brusa, uns pantalons, una faixa i, depenent de l'ocasió, una manta.

❑ Imatge de l'edifici

Annex 7: Guió sobre l'aljub

* L'ALJUB

1. On està? Com s'anomena?
2. Quan es va construir?
3. A quina època de la història pertany?
4. Com és la seua estructura?
5. Per a què s'utilitzava abans? I ara?
6. Com es feia servir?
7. Alguna curiositat?

❑ Informació al voltant de l'aljub

AGRICULTURA I RAMADERIA: L'aljub

On està? aljub de la Sotà o de la Pistola, aljub Vell o del camí de Càlig, aljub de la Fossa del Pastor i l'aljub del Mas o del camí d'Uldecona.

Quan es va construir? aljub de la Sotà o de la Pistola (1891), aljub Vell o del camí de Càlig (el més antic i es desconeix l'època de construcció), aljub de la Fossa del Pastor (1845) i l'aljub del Mas o del camí d'Uldecona (1899).

A quina època de la història pertany? Edat Contemporània, que abarca des del 1789 fins l'actualitat.

Com és la seua estructura? Dipòsits d'aigua, excavats sota terra i coberts mitjançant una volta de maçoneria, de planta rectangular

Per a què s'utilitzava abans? I ara? Abans s'utilitzava per a emmagatzemar les aigües procedents de la pluja que circulen pels camins i reguers pròxims per a usar-los per al consum de persones, camps i bestiar. Ara són elements del patrimoni que no tenen cap ús, més que recordar la cultura i la història del poble.

Com es feia servir? Aquests aljubs recollien tota l'aigua de la pluja gràcies a un dipòsit d'aigua sota terra, el qual conservava molt bé la humitat. A més hi havia una porta amb una escaleta per a baixar en cas que siga necessari, i a la part exterior, hi ha una pica on s'aboca l'aigua de l'aljub per a que pugui beure el ramat i els cavalls. L'aigua emmagatzemada després era distribuïda als diferents llauradors del poble que tenien les seues terres pel voltant d'aquest aljub.

Alguna curiositat? La majoria dels aljubs tenen una placa commemorativa de la última reparació realitzada, a més dels rètols sobre el seu ús, conservació i neteja.

❑ Imatge de l'edifici

Annex 8: Guió sobre l'antic ajuntament i la presó

* L'ANTIC AJUNTAMENT I LA PRESÓ *

1. On està? Com s'anomena?
2. Quan es va construir?
3. A quina època de la història pertany?
4. Com és la seua estructura?
5. Per a què s'utilitzava abans? I ara?
6. Com era el seu funcionament?
7. Alguna curiositat?

❑ Informació al voltant de l'antic ajuntament i la presó

POLÍTICA: l'antic Ajuntament o Edifici Gòtic i la Presó.

On està? L'antic Ajuntament o Edifici Gòtic està situat al C/Major, i l'antiga Presó també, concretament en la cantonada del C/De la Presó. que dona al C/ Sant Joan a través d'un arc que condueix a l'edifici Gòtic.

Quan es va construir? A finals del segle XV o principis del XVI.

A quina època de la història pertany? Entre el final de l'edat Mitjana (1492) i el principi de l'edat Moderna.

Com és la seua estructura? L'edifici Gòtic té 2 plantes, és un immoble de traces gòtiques i que a partir de la segona meitat del segle XIX va ser sotmès a profundes reformes, encara així es conserven part de les arquivoltes de la planta baixa, sobre el qual es situa el Saló Gòtic, amb l'escut de la vila.

La presó, era un casalot comptava amb una planta baixa i dos pisos i estava comunicat per la part del darrere amb la Casa de la Vila, l'actual Edifici Gòtic, on eren jutjats els presoners. A la planta baixa estaven les masmorres (destinades als presos condemnats a mort) i la presó; en el primer pis hi havia l'habitatge del carceller i la segona planta estava destinada a presoners comuns, encara que també va ser usada per a empresonar soldats durant les Guerres Carlistes.

Per a què s'utilitzava abans? I ara? L'edifici Gòtic era antigament la Casa de la Vila o Sala del Consell, avui en dia és un element patrimonial que ens mostra característiques de l'època. A més, l'edifici de la presó, actualment també és un element cultural i històric que ofereix visites turístiques, però, abans va ser la presó del poble fins 1960.

Com era el seu funcionament? L'edifici gòtic era l'antiga casa consistorial del poble i era el lloc on jutjaven els presoners, on controlaven tota la informació local i admitien totes les propostes ciutadanes per tal de millorar el poble.

Alguna curiositat? A la presó, juntament amb l'habitació del carceller, es trobava la presó de dones. Hi ha un carreró molt estret, el Carrer de la Presó, que comunica l'edifici Gòtic amb la porta de darrere de la presó, per on passaven els presoners quan anaven a ser jutjats i no volien ser vistos.

❑ Imatge de l'edifici

Annex 9: Avaluació del grup d'investigació

AVALUACIÓ DEL GRUP D'INVESTIGACIÓ: _____				
	EXCELENTE	BIEN	REGULAR	MEJORABLE
Organització/ coordinació	Es realitza un bon treball coordinat en equip. Es nota que tots són importants, s'ajuden uns als altres i han treballat molt i bé.	Es realitza un bon treball coordinat i en equip. Però es nota que els falta un poc més de treball.	Treballen en equip però es corregeixen uns als altres les idees buscades i el què han de fer.	No treballen en equip i discuteixen entre sí de forma continuada.
Exposició	L'exposició de les idees en el mural és neta i clara.	L'exposició de les idees és clara i precisa, però el mural no està molt elaborat ni net.	L'exposició és clara i precisa però algunes idees són errònies.	L'exposició no és gens clara, les idees no estan organitzades i són errònies.
Informació	Tots els membres del grup han aportat la informació que se'ls ha demanat i han ajudat en la recerca d'aquesta a internet.	Tots els membres del grup han aportat la informació que se'ls ha demanat i han ajudat en la recerca d'aquesta a internet, excepte algun membre.	Sols alguns membres del grup han aportat la informació necessària.	Ningún membre del grup ha aportat la informació necessària.
Creatiu/ Originalitat	El mural és original, novel·los i provoca sorpresa.	L'argument de les idees és original però no provoca sorpresa.	L'argument i l'exposició del mural és poc	L'argument i l'exposició del mural no és gens

			original i poc resumit però té algunes coses novedoses.	original, s'han limitat a copiar les idees d'una manera poc clara i resumida.
Resolució de conflictes i comunicació	S'han resolt amb èxit qualsevol conflicte o dificultat amb la que us heu anat trobant, parlant bé les coses i amb comunicació.	La majoria de conflictes o dificultats que han sorgit, les hem anat resolent amb comunicació i parlant les coses.	Davant de qualsevol conflicte i dificultat no hem sabut solucionar-lo parlant. Ha hagut discussions i encara que hem seguit cap avant ha hagut males cares.	Ha hagut molts conflictes i dificultats. No aconseguim arribar a un acord ni parlar bé les coses, per això el resultat no ha sigut bó.

Annex 10: Autoavaluació individual

AUTOAVALUACIÓ DE _____				
	EXCEL·LENT	BÉ	REGULAR	MILLORABLE
He pres la iniciativa per a inventar passos, crear figures, aportar idees noves... no sols repetir allò que em diuen.				
He donat el millor de mí en cada classe de Ciències Socials per tal d'aportar idees al meu grup i ganes d'aprendre.				
Davant un conflicte o dificultat, he dialogat amb els meus companys de manera respectuosa, educada i amb ganes d'arribar a un acord.				
He portat a classe la informació o els materials acordats amb el grup per a la investigació o la realització del treball.				
He ajudat o influenciat de manera positiva als meus companys per a seguir treballant, no perdre la il·lusió i realitzar un bon projecte final.				
Si haguessis de premiar algún membre de l'equip per la seva actitud, companyerisme i treball per a que tot surti bé, qui seria? Escribe el seu nom.				

Annex 11: Escape Room

Exemple sancer → [A la recerca de les claus del poble](#)

MATERIAL NECESSARI

A la recerca de les claus del poble

INTRODUCCIÓ POSSIBLES ESCENARIS MAPA MISSIONS

gentilly

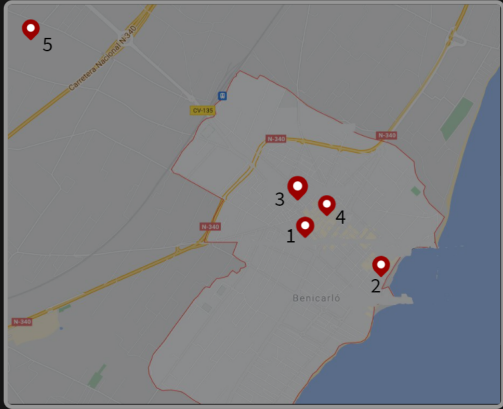

Mapa

Ciutat de Benicarló

Aquest plànol ens servirà d'ajuda per a investigar la desaparició de la clau consistorial. Acudeix a cada punt roig i coneix la ubicació del possible escenari.

- Ubicació 1: Sant Bartomeu i el campanar
- Ubicació 2: Les Drassanes
- Ubicació 3: Casa Tradicional Santa Cànida
- Ubicació 4: L'antic Ajuntament i la Presó
- Ubicació 5: L'aljub

gentilly

UBICACIÓ 1: Església Sant Bartomeu i el Campanar

Quin tipus d'art destaca en l'església?

Art Gòtic Art Barroc Art Romànic

gentilly

Annex 12: Plickers

Exemple sancer→ [Plickers](#)

Per a què s'utilitzaven els aljubs?

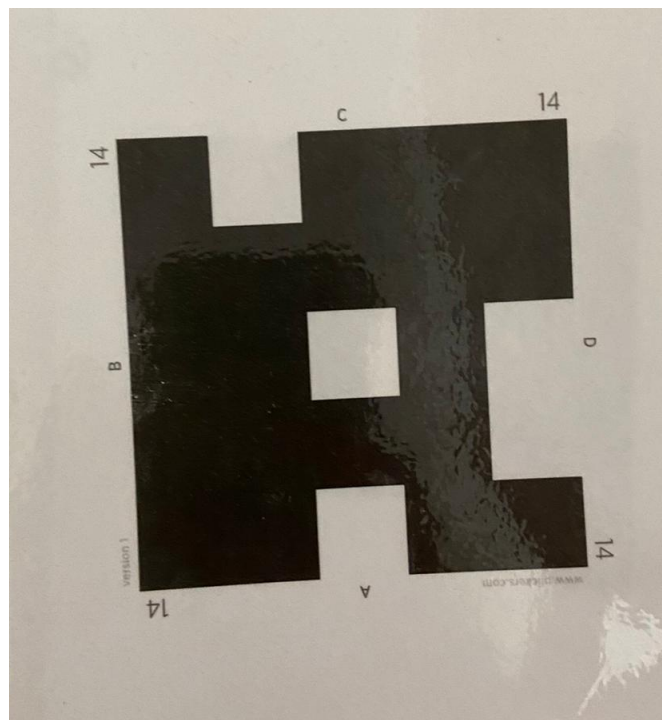
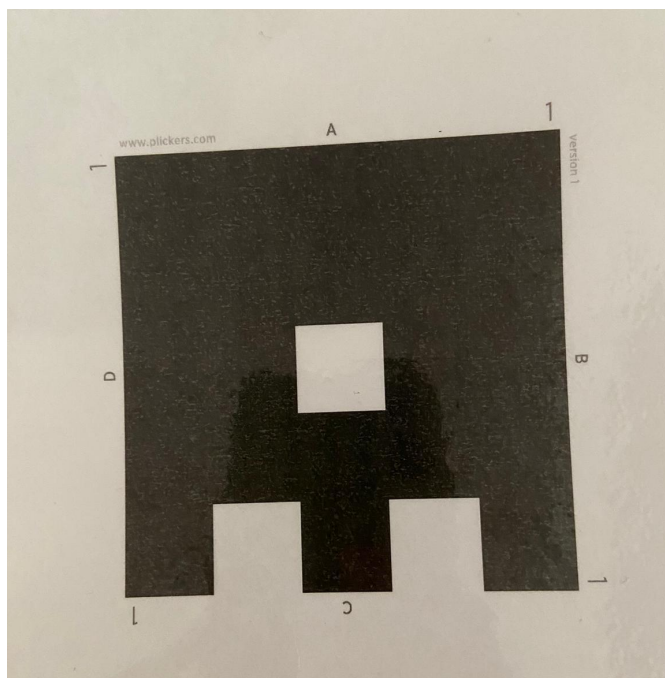
- ☐ A Per emmagatzemar l'aigua de la pluja i usar-la per al comerç.
- ☐ B Per emmagatzemar l'aigua dels pous i usar-la per al consum.
- ☒ C Per emmagatzemar l'aigua de la pluja i usar-la per al consum de persones, camps i bestiar.
- ☐ D Cap de les anteriors

Quin era el producte més important del comerç al Magatzem de la Mar o les Drassanes?

- ☐ A El raïm
- ☐ B El vi
- ☒ C El vi de Carlón
- ☐ D L'oli

Annex 13: Targetes Plickers

Annex 14. Exemple proposta didàctica Casa Tradicional

Fitxa 0

LOCALITZACIÓ I SITUACIÓ

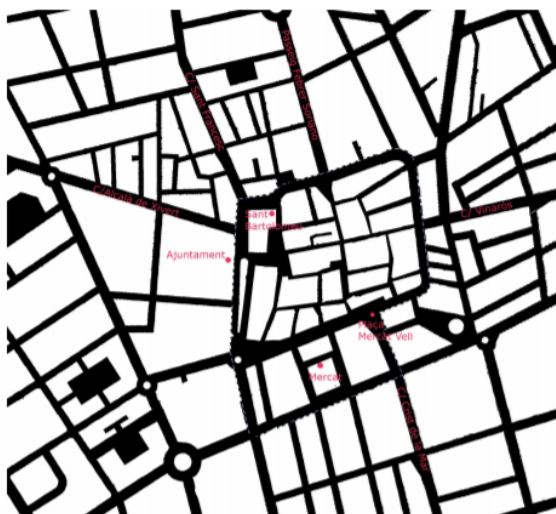
(Abans d'entrar a la casa i durant la seua visita)

Continguts

- Situar l'edifici del museu en el plànol de la ciutat de Benicarló.
- Descriure l'estructura bàsica de la casa.
- Diferenciar i caracteritzar les seues àrees.

Activitat 1: Localització

1a. Localitza en el plànol de la ciutat de Benicarló el lloc on et trobes (c. de Santa Cándida, núm. 11). Es situa l'edifici en el nucli històric de Benicarló?

El barri de Santa Barbara, on es situa la Casa de Santa Cándida, va ser un dels primers ravals que es va construir a la ciutat de Benicarló. Un raval o suburbi és un barri situat extramurs, és a dir, fora de la murada que envoltava la ciutat i, per tant, fora del casc històric.

Annex 15: Cartell anunciador de les activitats culturals iberes

TORNEN ELS ILERCAVONS!

I TROBADA DE RECREADORS 2016

Poblat Iber del Puig de la Nau de Benicarló

22 i 23 d'octubre de 2016
Inauguració: 22 d'octubre a les 17.00h

Jornades de Recreació Històrica ambientada en l'època dels ibers; xerrades, tallers i mercat de recreació històrica.

LLOC: Esplanada davant del jaciment del Poblat Iber del Puig de la Nau de Benicarló

ACCÉS: Ctra. CV-138 (Calig/ Vinaròs) a l'altura del pont de l'AP7.

GRUPS PARTICIPANTS:
Ibercalafell, Artífex, Iberhonderos i Antiqua Iberia.

SERVEI GRATUIT D'AUTOBÚS:
SORRIDES (Muro)
Dissabte: 08:00 h, 10:00 h i 12:00 h
Diumenge: 09:00 h, 10:00 h i 12:00 h
TORNADES (Poblat)
Dissabte: 08:00 h, 10:00 h i 12:00 h
Diumenge: 09:00 h, 10:00 h i 12:00 h

ORGANITZA:

COL·LABORA:

PARTICIPA:

Annex 16: Exemple Escape Room Penyíscola

<https://xn--escapepeiscola-xnb.com/>

ESCAPE PEÑÍSCOLA

ESCAPE ROOM EXTERIOR EN PEÑÍSCOLA

¿CONSEGUIRÉIS ENCONTRAR EL SANTO GRIAL ANTES
QUE SUS PERSEGUIDORES Y MANTENERLO A SALVO?

VER JUEGO

